

Başvuru (Received): 12 Temmuz- 2023

Kabul (Accepted): 01 Ekim - 2023

DOI: tfa10.61620

e-ISSN: 3023-4670

Kaynakça gösterimi: Hınçer, B. (2023). İhsan Hınçer ve Türk Folklor Araştırmaları. 367, 10-17

Citation Information: Hınçer, B. (2023). İhsan Hınçer and Turkish Folklore Research. 367, 10-17

İHSAN HINÇER VE TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

Bora HINÇER *

Öz

Türk Folklor Araştırmaları dergisi (TFA) 1949 yılından 1980'e kadar her bir sayı olarak 366 sayı yayımlandıktan sonra, zamanın koşul ve olanakları altında kapanmak zorunda kalmıştı. Türkiye dergicilik tarihinin en uzun ve kesintisiz dergilerinden biri olan TFA, Türk folklor evrenine sayısız imzalar, bugün artık değerli belgeler niteliğinde pek çok yazılar armağan etmiştir. Dergi hakkında makaleler, tezler, atıflar, alıntılar sayılamayacak kadar çoktur. Bu inanılmaz yayım başarısını her türlü sıkıntı ve yoklukları, zorlukları göze alarak sabırla aksatmadan yürüten babam İhsan Hınçer'in de son arzularından biri, bir gün TFA'nın yeniden gün yüzüne çıkması, yıllar boyu gerçekleştirdiği bayraktarlığını sürdürmesiydi. Dergicilik alanında Türkiye'nin saygın adlarından biri olan Prof. Dr. Metin Karadağ'ın bu misyona gönüllü olarak sahip çıkmak istemesiyle yeni bir dönem başlatıyoruz. O ve arkadaşlarının TFA'yı onurlu yolculuğuna yeniden çıkaracağına inanıyorum. Tüm bilim ve kültür dünyasının katkı ve destekleri, hedefe ulaşmayı mutlaka sağlayacaktır.

Anahtar sözcükler: *İhsan Hınçer, Türk Folklor Araştırmaları, folklor dergisi*

* Türk Folklor Araştırmaları dergisinin eski editörü. bhincer@gmail.com

İhsan Hınçer ve Türk Folklor Araştırmaları adları özdeştir. Birini andığınızda, aklınıza hemen diğeri gelir. İşte, Türk Halkbilimi dünyasına damga vuran bu ikilinin 30 yılı aşan kutlu yolculuğundan birkaç kilometre taşı:

Türkiye’de, 1949 senesinin Ağustos ayında yeni bir dergi yayın hayatına başladı. Derginin adı TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI idi. Künyesinde, Ayda Bir Defa İstanbul’da Çıkar, Halkbilgisi Dergisi ibaresi vardı. Sahibi ve Yazı İşleri Mesul Müdürü: İHSAN HINÇER idi.

Derginin No. 1 - Yıl 1 - Cilt 1 - Ağustos 1949 tarihli sayısında İhsan Hınçer’in ilk yazısının başlığı Türk Folklor Araştırmaları’nı *Niçin Çıkartıyoruz* idi:

“Türk Folklor Araştırmaları dergisini çıkarmaktaki gayemiz, memleket folkloruna hizmet etmek ve bu ilim şubesi ile uğraşanları bir dergi kadrosu içinde toplamaktır... Folklorumuzun bir yandan toplama ve araştırma devrine devam edilirken, bir yandan da tasnif ve tahlil devrine girmek zamanı gelmiştir... Türk Folklor Araştırmaları dergisi programının birinci maddesi ciddi ve ilmi bir mesai yapmaktır. Yolumuzun çetin ve meşakkatli olduğunu biliyoruz. Maddi ve manevi bütün zorlukların yolumuz üzerine dikileceği şüphesizdir... Fakat biz, bunları yenmek ve ciddi bir çalışma yapmak için evvela bütün folklorcularımızın ciddi ve mesai mahsulü yazılarına güveniyor, sonra da yolumuzun zengin ve misilsiz bir hazine kadar geniş olmasından kuvvet alıyoruz.”

Derginin No. 120 - Yıl 10 - Cilt 5 - Temmuz 1959 tarihli sayısında ise İhsan Hınçer, On Yıl Biterken başlıklı yazısında şöyle diyordu:

“Dergimizin 1. sayısını bundan tam on yıl evvel çıkarmıştık. Memleketimizde bir bilim dergisini tek bir ay aksamadan, eksiksiz ve intizamla çıkarmanın ne demek olduğunu bilenler, bu işin nelere dayandığını, ne kadar emek aldığını, ne fedakarlıklar icap ettirdiğini de çok yakından bilirler. İşte biz, bütün bunları göze aldık. Nihayet bugün Türk Folklor Kitaplığı raflarında beş kalın cilt yerini almış bulunmaktadır... Yolumuz zor olduğu kadar, hizmet ülküsü ile dolu olduğu içindir ki, bundan sonra da yolumuza devam edeceğiz. Hiç bir zorluk bizi bu vazife aşkımızdan alıkoyamayacaktır.”

Derginin No. 229 - Yıl 20 - Cilt 11 - Ağustos 1968 tarihli sayısında, Bora Hınçer, Yirminci Yıla Gिरerken başlıklı yazısında şunları söylemişti:

“Karşımdaki kitaplığın üst rafında on kalın cilt yan yana duruyor. Elimde olmadan ürperiyor, gurur duyuyorum. 19 yıl geçmiş aradan. Tam 228 ay!.. Bundan 228 ay önce tam anlamıyla idealist bir insan tek başına Türk Folklor Araştırmaları adlı derginin birinci sayısını çıkardı. Dergiyi çıkartan, evli idi. Biri altı, diğeri bir yaşında iki oğlu vardı. Ve eline sadece o zamanın memur maaşı geçiyordu. Kısacası, borç para ile bu der-

gi yayın hayatına atılmıştı. Atılmıştı ama, derginin yaşayacağına inananların sayısı bir elin parmaklarını bile doldurmayacak kadar azdı. O zamana kadar nice kişiler, nice dernekler, hatta Devlet Baba bile bu işi yapmaya uğraşmış, fakat maalesef başaramamıştı. Lakin Türk folkloru inanışları, gelenekleri, edebiyatı, efsaneleri, oyunları ve musikisi ile kaybolmaktan kurtarılmalıydı... Aylar ayları, yıllar yılları kovalamaya başladı. Türk Folklor Araştırmaları, hiçbir kimsenin, hiçbir kuruluşun yardımını olmadan, aksamayan adımlarla yolunda yürüyordu. Bu yürüyüşü sağlayan, bir tek kişinin aşkıydı. Anadolu'nun bağrından, Konya'dan kopan bu idealist halk kültürü aşığı, yoluna çıkan, akıla, hayale gelmedik engelleri aşıyor, aşıyordu... İnanılmaz gibi görülen, fakat gerçekleşen bu çaba karşısında fikirlerini açıklayanlardan Doç. Dr. Cavit Orhan Tütengil, dergi üzerine yazdığı bir yazısını şöyle bitiriyordu: 'Halkı bize getiren bu dergi bütün aydınlarımızın desteğine muhtaçtır, demeyeceğim. Bütün aydınlarımız bu derginin desteğini nimet saymalıdırlar. Tabii halkı tanımak ve dile getirmek istiyorlarsa'... Yurtdışında ve memleketimizde binlerce vefakâr okuyucu, her ay derginin çıkışını heyecanla beklerken, en küçük bir gecikmeyi merak ederek, telefonla, mektupla sebebini sormaktadır. Bu ilgi, dergiyi ilk günkü aşkla çıkarmakta olan idealist insanın en büyük sevinç kaynağı olmakta, onun yolunu daha da aydınlatmaktadır.... Bu eşsiz kişi, İhsan HİNÇER, her gün artan bir şevkle, kendi kendini aşan bir memlekete hizmet yarışı içindedir... Selam sana büyük insan/Selam sana örnek insan/Selam sana gerçek insan/Selam sana Babacığım."

Derginin No.361 - Yıl 31 - Cilt 19 -1979 tarihli sayısında Bora Hınçer, 19. Cildimize Başlarken başlıklı makalesinde şunları yazdı:

"1949'dan bu yana bir ay bile aksamadan çıkan dergimiz bu sayısı ile otuzbirinci yılına ve ondokuzuncu cildine başlamış bulunuyor. Bugün kitaplıklarda yan yana dizili duran 18 kalın cildi gördükçe gurur ve mutluluk duyuyoruz. Ancak bu mutluluğumuz birkaç nedenle acı ve buruk... En büyük üzüntümüz ise dergimizin sahibi ve genel yayın müdürü İhsan Hınçer'in aylardır büyük bir yaşam savaşı vermesidir. Üç ay Cerrahpaşa Hastanesi Radyoterapi Kliniği'nde yatan ve tıbbın en yeni olanaklarını yanına alarak bu savaşı yapan İhsan Hınçer, üstün irade ve azmi ile en tehlikeli dönemi atlatmış ve evine dönmüştür. Şimdi yatakta ilaç tedavisi görmekte ve yeniden ayağa kalkmak için savaşını sürdürmektedir... Otuz yıl önce, Türk Halk Kültürü'ne, Türk Folkloru'na aşık ve Halkevleri'nde yetişmiş bir idealist olarak bu dergiyi tek başına çıkarmaya başlayan İhsan Hınçer, bugün yatakta da olsa aynı şevk ve inanç ile çalışmaktadır. Gerek hastalık, gerekse bir kısmını yukarıda açıkladığımız güçlükler onu sarsmakta, fakat mücadele gücünü elinden alamamaktadır. İhsan Hınçer, en büyük yardımcısı olan eşi ve dört çocuğu ile birlikte, Türk Folkloru'na gönül vermiş dostları, yazarlarımız ve okuyucularımıza güvenerek, geleceğe ümitle bakmakta ve daha pek çok Türk Folklor Araştırmaları cildinin, kitaplıklardaki yerlerini alacağına inanmaktadır."

Derginin geç yayınlanan No. 363 - Yıl 31 - Cilt 19 - Ekim 1979 tarihli sayısında İhsan Hınçer'in vefat haberi duyuruldu:

“Büyük Kaybımız - Kendisini herşeyi ile Türk Folkloru’na adayan, tam otuz yıldır yılmak bilmeyen bir azim ve çabayla bu dergiyi yayınlayan, ulusal ve uluslararası folklor alanında adı saygı ile anılan, eşsiz insan İHSAN HİNÇER, 11 Kasım 1979 Pazar günü, uzun süredir savaştığı amansız hastalığa yenik düşmüş ve Tanrı’nın rahmetine kavuşmuştur. Hepimizin başı sağ olsun... İhsan Hınçer’in rahatsızlığı nedeniyle dergimiz son iki aydır geç yayınlanmıştır. Özür dileriz. Kasım 1979 tarihli 364. sayımız İHSAN HİNÇER özel sayısı olarak hazırlanacaktır. Kendisi hakkında yazı yazacak folklorcuların, yazılarını çok acele olarak adresimize göndermelerini rica ederiz. TFA”

Derginin No. 364 - Yıl31 - Cilt 19 - Kasım 1979 tarihli özel sayısında Bora Hınçer, babasının geniş bir özgeçmişini ve son aylarını, *İhsan Hınçer’in Yaşam Öyküsü* başlıklı yazısıyla anlattı:

“Babamız son iki ayda iyileşmekten ümidini kesmişti. Hastalık, seyrini hızlandırmıştı çünkü. Dayanılmaz ağrılar içindeydi. İlaçlar artık etki etmiyorlardı. 6 Ekim 1979 günü son şiirini yazdı. Halk şiiri tarzındaki bu son şiirine ‘Hastalık Destanı’ adını verdi. Son günlerindeki duygularını yansıtan şiirini bu sayımızda bulacaksınız... Ve günler O’nun için çok yavaş, bizler için çok hızlı bir şekilde geçerek 10 Kasım’a gelindi. O, çok sevdiği Atatürk’ün ölüm yıldönümünde ölmekten mutlu olacağını söylüyordu. O gece ilk defa kendisini kaybeder gibi oldu. Etrafında, hayatını O’na adayan sevgili eşi, evlatları, gelinleri, torunları ve birkaç dostu vardı. 11 Kasım 1979 pazar sabahı, saat 08:00’de sessizce ve huzur dolu bir yüzle bu dünyadan göçüverdi İhsan Hınçer... Er ya da geç, bir gün mutlaka geleceği bilinen olay ölüm! Hele amansız bir hastalık varsa ortada, insan kendisini hazırlamak istiyor kaçınılmaz sona. Ama o son gelince de bütün kendini hazırlamalar, telkinler kayboluyor. O daha birkaç saat önce konuştuğu, ellerini tuttuğu, saçlarını okşadığı varlık birden susunca, şaşırıp kalıyorsun. Katı gerçeğe inanmak istemiyorsun, sarılıyorsun, öpüyorsun, konuşuyorsun. Ama ne yaparsan yap, O öyle, hareketsiz yatıyor. O taparcasına sevdiğin, saydığın, O her hareketini örnek aldığı, O tüm yaşamı boyunca sana yol gösteren, O biricik Baban yok artık! O’na kırk yıldır her konuda eşlik eden Annene ve O’nun evlatları olmakla övünen üç kardeşine sarılıp, ortak acıyı paylaşarak ağlamaktan başka yapacağın şey yok...”

Derginin No.366 - Yıl31 - Cilt 19 - Ocak 1980 tarihli son sayısında, *Allahısmarladık* başlıklı yazısıyla Bora Hınçer, Türk Folklor Araştırmaları’nın yayın hayatını sonlandırma kararını şöyle açıkladı:

"Son bir yıldır olağanüstü gayretle çıkarmaya çalıştığımız dergimizin sürdürülmesi artık olanaksız hale gelmiştir. Kurucumuz ve genel yayın müdürümüz İhsan Hınçer’in eşsiz çabaları sonucu otuz yılı geride bırakan Türk Folklor Araştırmaları, yayını bu sayısı ile durdurmak zorunda kalmıştır... Babamızın vefatından sonra yayınlayabildiğimiz üçüncü sayıdır bu. Aradan geçen zaman içinde, dergiyi sürdürebilmek için elimizden geleni yaptık. Bütün arzumuz, bu büyük kültür yayını devam ettirmektir. Ancak girişimlerimiz sonuç vermedi... İhsan Hınçer’in ölümüyle birlikte derginin de yaşamına son vermek, belki de çok anlamlı olacak. O’nun büyüklüğü ve eşsizliği şimdi daha da belirginleşecek. Kasım ve Aralık 1979 özel sayılarımızda O’nu her yönüyle anlatan, yü-

celten yazıların ne denli gerçek olduğu bir kez daha anlaşılacak. Birbiriyle özdeş olan İhsan Hınçer ve Türk Folklor Araştırmaları adları, benzersiz bir azmin ve özverinin örnekleri olarak her zaman anımsanacak. Kitaplıklarda yanyana dizilen ondokuz ciltlik bu Türk Halk Bilimi hazinesi, Prof. Dr. Cavit Orhan Tütengil'in deyimiyle 'Halk Kültürü Belgesi', folklorumuz hakkında başvurulacak ilk ve en büyük kaynak yapıtı olarak sonsuza kadar yaşayacak... Değerli Okuyucu, derginin geleceğini düşünerek sabahlara kadar uykusuz geçen gecelerin etkisiyle çukura kaçan gözlerim şimdi yaşlarla dolu. Çünkü artık son sözleri söylemem gerek. Aylardır Türk Folklor Araştırmaları'nın yaşaması için verdiğimiz mücadele ne yazık ki başarısızlıkla sonuçlandı. Ailemizin oybirliğiyle aldığı kapatma kararı, tanımlaması olanaksız bir acı veriyor hepimize... Tam 366 ay dergimizin yaşamasında payı olan herkese içten teşekkürlerimizi sunuyor ve her şeye karşın 'Elveda' değil, 'Allahaismarladık' diyoruz. İçimizde, çok zayıf da olsa, yeniden buluşmak için bir ümit ışığı taşıyarak..."

Türk Folklor Araştırmaları Yolculuğuna Devam Ediyor

TFA'nın son sayısındaki son yazımda "Her şeye karşın 'Elveda' değil, 'Allahaismarladık' diyoruz. İçimizde, çok zayıf da olsa, yeniden buluşmak için bir ümit ışığı taşıyarak..." demiştim.

O hiç sönmeyen ümit ışığı son aylarda giderek büyüdü ve yeni bir yolculuğun yolunu aydınlatmaya başladı. Yıllardır tanıdığım ve değer verdiğim Doç. Dr. Hicran Karataş'ın aracılığıyla Prof. Dr. Metin Karadağ ile geçtiğimiz Haziran ayında tanıştık. O zamandan beri yaptığımız yazışmalar ve konuşmalar hızla gelişti ve sonunda mutlu karara ulaştık.

Halkbilimi ve dergi yayınlama alanlarında engin bilgi ve deneyime sahip olan Metin Karadağ'ın, Türk Folklor Araştırmaları dergisini tekrar bilim dünyasına sunmak isteği ve heyecanı beni çok etkiledi. Böylece, TFA'nın son sahibi ve sorumlu yönetmeni olarak ve kendisine güvenerek, dergimizi yeniden yayın hayatına döndürmesi hakkında onayımı verdim.

Türk Folklor Araştırmaları Kurumu derneğinin yayın organı olarak varlığını sürdüreceğine inandığım yeni TFA'nın, Türk Folkloru'na ve Türk Halk Kültürü'ne hayırlı olmasını diliyorum. Umuyorum, halkbilimciler bu yeni gelişmeyi sevinçle karşılayacaklar ve emeklerinin ürünlerini, derlemelerini, araştırmalarını bundan sonra Türk Folklor Araştırmaları dergisinde değerlendireceklerdir.

Bir bilimsel derginin hangi zorluklar ve özverilerle çıkarıldığını iyi bilen biri olarak, Prof. Dr. Metin Karadağ ve çalışma arkadaşlarına, bu sorumlulukları yükledikleri için teşekkür ediyor, 'Yolunuz açık olsun' diyorum.

İhsan Hınçer'in hayatından kesitler...

Resim 1 - İhsan Hınçer'in 1936 yılında, Konya'da çekilmiş ve hiçbir yerde yayınlanmamış bir fotoğrafı.

Resim 2 - İhsan Hınçer ve eşi Kebire Hınçer, oğulları Bora ile İstanbul Sultanahmet Parkı'nda. (İlkbahar 1945)

Resim 3 - İhsan Hınçer, Türk Folklor Araştırmaları dergisinin "Yazı İşlerini Fiilen İdare Eden Mesul Müdür" görevini, derginin 184. sayısından itibaren Bora Hınçer'e devretti. (Kasım 1964)

Resim 4 - Fransa'nın Dijon kentinde düzenlenen 30. Dijon Uluslararası Üzüm Bayramı'nda Halk Dansları birinciliğini 22 ülke içinde kazanan Türk Halk Oyunları Grubu oyuncular ve yöneticileri birarada. Grubun başkanı İhsan Hınçer'in boynunda birinciliği simgeleyen Altın Kolye var. (7 Eylül 1975)

Resim 5 - İhsan Hınçer, İstanbul Güllhane Parkı'ndaki Aşık Veysel heykeli önünde, şairin 5. Ölüm Yıldönümü töreninde, anma konuşması yaparken. (21 Mart 1978)